de Rechtspraak

JAARPLAN 2019

RECHTSPRAAK MAAKT SAMEN LEVEN MOGELIJK

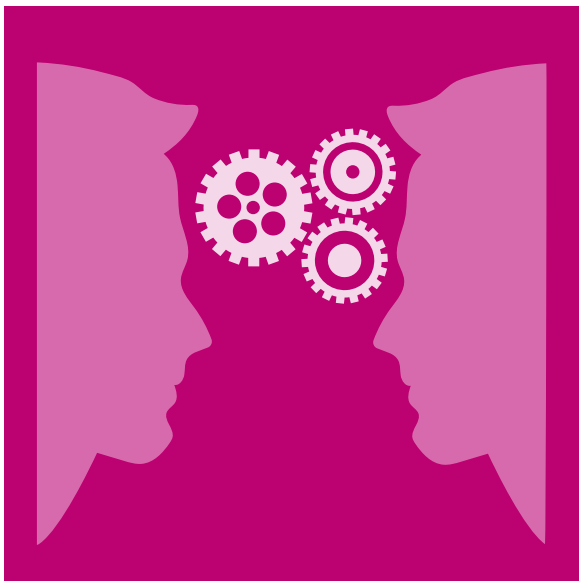

De Rechtspraak staat in dienst van de samenleving.
Eerlijk, onafhankelijk en onpartijdig; zo maakt zij het verschil
tussen recht en onrecht, tussen vertrouwen en wantrouwen,
tussen recht voor iedereen en het recht van de sterkste.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord 4

1 Inleiding 7

2 Het dagelijks werk 8

2.1 Rechtspreken in 2019 8

2.2 Kwaliteit hoog in het vaandel 11

3 Werken aan de toekomst 13

3.1 Prioriteiten 2019 13

3.2 SNELLE RECHTSPRAAK: VERBETERING DOORLOOPTIJDEN 14

3.3 TOEGANKELIJKE RECHTSPRAAK: MAATSCHAPPELIJK EFFECTIEVE RECHTSPRAAK 16

3.4 DESKUNDIGE RECHTSPRAAK: KENNISONTWIKKELING EN KENNISDELING 18

3.5 TOEGANKELIJKE RECHTSPRAAK: DIGITALISERING 20

4 Financiën 22

4.1 Financiering van de Rechtspraak 22

4.2 Financieel beeld 2019 22

4.3 Verbetering van het bekostigingsstelsel 24

Bijlage 1. Prognoses instroom en productie 2019 26

Bijlage 2. Beschikbare middelen en verwachte kosten 2019 28

Bijlage 3. Kwaliteitsnormen 2019 30

VOORWOORD

Voor u ligt het jaarplan 2019 van de Rechtspraak. Het biedt een kijkje in een toekomst waarin de Nederlandse rechtsstaat robuuster en effectiever wordt. Maar de weg daarnaartoe is wel geplaveid met realisme.

De kern van dit jaarplan is vernieuwing, op allerlei vlakken. Vernieuwing die ervoor zorgt dat het werk van de rechter zoveel mogelijk effect heeft, omdat we problemen van mensen in samenhang aanpakken of omdat we letterlijk dichter bij mensen rechtspreken. Maar ook door te kijken naar de manier waarop de Rechtspraak wordt gefinancierd en door haar door deskundigen van buiten onze organisatie onder de loep te laten nemen.

U leest hier over de plannen die ervoor zorgen dat Nederland ook in de toekomst kan rekenen op rechtspraak van wereldklasse.

Uitdagingen

De Rechtspraak staat voor uitdagingen. Onze financiële problemen zijn bekend. De oorzaak ligt met name in een vertraagde digitaliseringsoperatie en forse terugloop van het aantal rechtszaken. Het tekort gaat niet alleen over rode cijfers op een spreadsheet; het is ook op de werkvloer voelbaar. Dankzij de niet aflatende inzet van rechters, raadsheren en duizenden Rechtspraakmedewerkers merkt de buitenwereld er weinig van. Toch heeft ook deze inzet een grens.

De Nederlandse rechtsstaat staat structureel bovenaan internationale ranglijsten, zoals de *EU Justice Scoreboard en de Rule of Law Index*. We blinken uit in civiel recht, in het respecteren van fundamentele rechten en in de scholing van rechters. Dat is iets om trots op te zijn en te koesteren. Willen wij deze positie behouden, dan moet de maatschappij hierin blijven investeren.

Digitalisering

De samenleving digitaliseert in hoog tempo. Burgers verwachten dat de Rechtspraak daarop inspeelt en partners willen digitaal samenwerken. Daarom gaan we door met het digitaliseren van rechtspraak, maar wel met getemperde ambities. Binnen het strafrecht en bij toezichtzaken – waar al voor een groot deel digitaal wordt gewerkt – gaat de Rechtspraak door op de ingeslagen weg. Dit betekent dat wij inzetten op uitbreiding van het aantal zaken en handelingen dat digitaal plaatsvindt. Bij civiel recht en bestuursrecht wordt vooralsnog minder digitaal gewerkt. Daar brengen wij onze ambitie terug tot digitale interactie met de omgeving. We noemen dat digitale toegankelijkheid. In 2018 zijn veranderingen in de inrichting en besturing van de informatievoorzieningsorganisatie (IV-organisatie) doorgevoerd om de digitalisering beter te kunnen beheersen. Dit veranderproces loopt door in 2019.

Effectief

We willen het recht zo doeltreffend mogelijk inzetten. Dit noemen wij maatschappelijk effectieve rechtspraak. De afgelopen jaren bloeiden vanaf de werkvloer veelbelovende initiatieven op waarmee we nu ervaring opdoen. Ik noem de Rotterdamse regelrechter en de Haagse wijkrechter. En ook volgend jaar vinden weer mooie en vernieuwende projecten hun weg naar de praktijk. Zo wil de Rechtspraak mensen met schulden beter helpen door 'schuldenloketten' te openen en te starten met de 'schuldenrechter'. De regiefunctie van rechters bij echtscheidingen wordt verbeterd, en het toezicht op bewindvoerders wordt versterkt. Goede rechtspraak is overigens ook tijdige rechtspraak. Daarom zetten we alle zeilen bij om de duur van rechtszaken te verkorten.

Bekostiging

Vernieuwing kan ook betekenen dat beslissingen uit het verleden kritisch worden bekeken. We lieten onafhankelijk onderzoek doen naar het bekostigingssysteem van de Rechtspraak. Op dit moment krijgen we per zaak een vast geldbedrag waarvan alle rekeningen worden betaald. Door de daling van het aantal rechtszaken dalen onze inkomsten. Tegelijkertijd blijven de vaste kosten gelijk.

Het is prachtig als het aantal rechtszaken daalt omdat mensen minder conflicten met elkaar hebben. Er zijn helaas aanwijzingen dat die daling wordt veroorzaakt omdat mensen de rechter niet meer weten te vinden. Wat de reden ook moge zijn, de manier waarop de Rechtspraak wordt gefinancierd, schuurt met deze ontwikkeling en vergroot de financiële problemen. Bovendien biedt het huidige financieringssysteem bij een dalende zaaksinstroom onvoldoende ruimte voor de toegenomen innovatiekosten. Dit is een onderwerp waarover wij in gesprek zijn met de minister omdat hier een kans ligt om de derde staatsmacht financieel gezonder te maken.

Doorlichting

De Rechtspraak levert vakwerk. En met reden: het oordeel van de rechter kan voor de levens van mensen en de maatschappij als geheel bepalend zijn. Hierbij past geen middelmaat. Dit voelt iedereen die bij de Rechtspraak werkt. Op dit moment ontvangt de Rechtspraak onvoldoende geld om de kosten van het rechtspreken te dekken. Betekent dit dat we nog efficiënter kunnen werken? Of is er simpelweg te weinig geld om goed recht te kunnen spreken?

Om hier definitief achter te komen, laten we onze organisatie doorlichten door deskundigen van buitenaf. Begin 2019 zijn de resultaten bekend van een onderzoek waarbij de gehele Rechtspraak, van logistiek tot administratie en van de samenwerking met ketenpartners tot de bedrijfsvoering, onder de loep is genomen. Vanzelfsprekend is het rechtspreken zelf geen onderdeel van het onderzoek; de rechterlijke onafhankelijkheid wordt te allen tijde gerespecteerd.

Een belangrijk onderdeel van dit onderzoek is de vergoeding die de gerechten per zaak ontvangen. We vragen ons af of deze nog in verhouding staat tot het werk dat ervoor wordt gedaan. Een veelgehoord geluid is dat rechtszaken bewerkelijker, ingewikkelder, groter en tijdrovender zijn geworden.

Op de goede weg

In het voorjaar staan de prijsonderhandelingen met het ministerie van Justitie en Veiligheid op de agenda. Dit is een mooi moment om het bovenstaande te bespreken met de minister. We hebben vertrouwen in dit gesprek, omdat we leven in een land waarin alle staatsmachten ervan doordrongen zijn dat we gezamenlijk de rechtsstaat maken. Een blik over de niet al te verre landsgrenzen laat zien dat dat niet vanzelfsprekend is.

In dit jaarplan leest u onze plannen. Ik zal de invulling hiervan vooral vanaf de werkvloer meemaken. Als rechter, en niet meer als voorzitter van de Raad voor de rechtspraak. In 2019 is er een andere voorzitter. Ik groet u met de gedachte dat de Rechtspraak op de goede weg is.

Met vriendelijke groet,

Mr. F.C. Bakker, voorzitter Raad voor de rechtspraak

1 INLEIDING

De medewerkers van de 11 rechtbanken, 4 gerechtshoven, 2 bijzondere colleges, de Raad voor de rechtspraak (de Raad) en 3 landelijke diensten zetten zich dagelijks in voor onze samenleving en onze rechtsstaat. Samen vormen zij de Rechtspraak en werken zij aan een missie:

De Rechtspraak zorgt voor integere, tijdige en effectieve beslechting van geschillen en berechting van strafbare feiten door onafhankelijke rechters. De Rechtspraak draagt bij aan de instandhouding van de rechtsstaat en het vertrouwen van de burger in het recht.

Dit jaarplan[1] omschrijft op welke wijze de Rechtspraak in 2019 en verder zijn missie ten dienste van de samenleving realiseert. De drie doelen uit de **Agenda van de Rechtspraak 2015-2020**[2] zijn daarbij leidend: snelle, toegankelijke en deskundige rechtspraak.

De Agenda is vertaald in het **Meerjarenplan van de Rechtspraak 2015-2020**. Dit plan bevat ruim 40 activiteiten die de komende jaren worden ondernomen om de Agenda te realiseren. Ook voor 2019 vormt dit Meerjarenplan de rode draad.

---

1 De Raad voor de rechtspraak stelt conform artikel 102, lid 1 van de Wet op de Rechterlijke Organisatie (Wet RO) jaarlijks een jaarplan voor de Rechtspraak vast. Op grond van de Wet RO wordt het jaarplan door de minister van Justitie en Veiligheid vervolgens onverwijld naar de Staten-Generaal gestuurd.

2 Oorspronkelijk besloeg de Agenda de periode 2015-2018. Het ambitieniveau van de doelen uit de Agenda is hoog en ier blijkt bleek meer tijd nodig te zijn om deze te realiseren. De looptijd van de Agenda is daarom verlengd tot 2020.

2 HET DAGELIJKS WERK

Kwalitatief hoogwaardige, maatschappelijk relevante en efficiënte afhandeling van rechtszaken

2.1 RECHTSPREKEN IN 2019

In 2019 zetten alle medewerkers zich vol in voor de kerntaak van de Rechtspraak: rechtspreken. Het komende jaar streven circa 2.500 rechters en 8.500 overige medewerkers naar kwalitatief hoogwaardige, maatschappelijk relevante en efficiënte afhandeling van ruim 1,6 miljoen rechtszaken.

Figuur 1. Aantal rechtszaken bij rechtbanken 2019 (prognose)

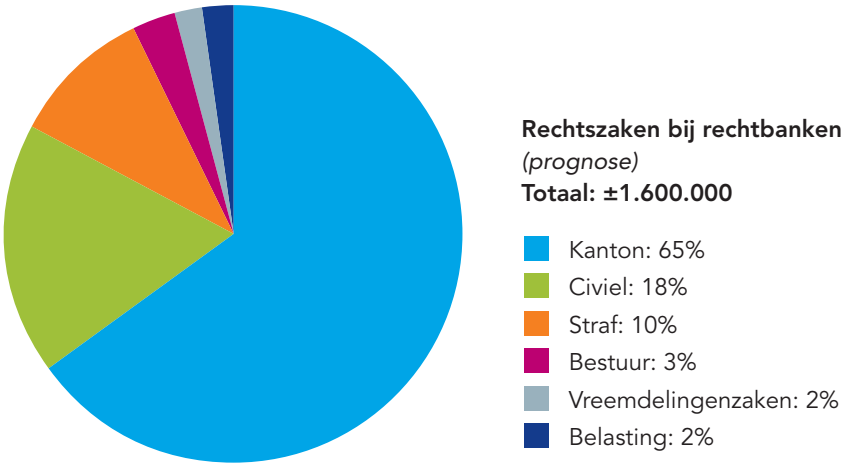

Figuur 2. Aantal rechtszaken bij gerechtshoven 2019 (prognose)

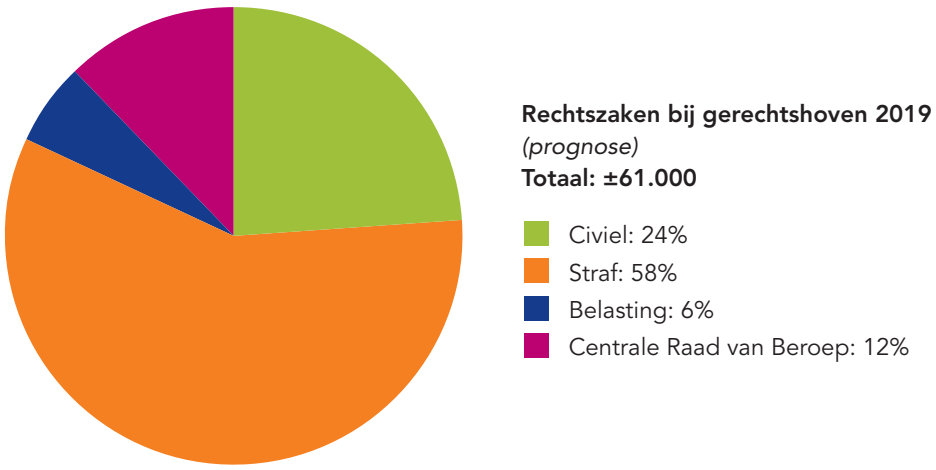

In 2019 komt het grootste deel (65%) van de rechtszaken in eerste aanleg op het bureau van de **kantonrechter.** Het gaat bijvoorbeeld om incassozaken, arbeids- en huurzaken en lichte strafzaken. Van oudsher is kanton in aantallen veruit de grootste zaakscategorie. Kantonzaken zijn meestal minder tijdsintensief dan andere zaken, omdat ze over het algemeen minder complex zijn.

Ook de **civiele zaken** die niet onder kanton vallen, vormen in 2019 een groot deel van het werk (18%) voor de rechter in eerste aanleg. De civiele rechter doet uitspraken in conflicten tussen particulieren en/of organisaties onderling. Denk bijvoorbeeld aan echtscheiding, faillissement of letselschade.

Strafrechtzaken zijn het meest in het nieuws, maar vormen een relatief kleine (10%) zaakscategorie bij rechtbanken. In hoger beroep vormen strafzaken daarentegen juist de grootste groep zaken (58%). De strafrechtketen is volop in ontwikkeling. Zo investeren onder meer politie en Openbaar Ministerie (OM) in de aanpak van ondermijningszaken. De Rechtspraak investeert op haar beurt om de aangebrachte zaken zo effectief en kundig mogelijk af te doen.

Ondermijningszaken

Bij ondermijnende criminaliteit raken onderwereld en bovenwereld met elkaar verweven. Het gaat om georganiseerde criminaliteit op het gebied van onder meer de handel en productie van drugs, in combinatie met vaak ingewikkelde fraude- en witwaszaken. Er worden extreme winsten gemaakt. De opsporings-onderzoeken zijn omvangrijk en vragen relatief veel inzet van de rechter-commissaris, die het vooronderzoek leidt. Naast de strafrechtelijke aanpak wordt er in deze zaken ook bestuursrechtelijk gehandhaafd.

De Rechtspraak investeert in deskundigheidsbevordering en logistieke verbeteringen om complexe ondermijningszaken zo goed en zo voortvarend mogelijk te kunnen behandelen. Zo starten de drie zuidelijke rechtbanken in 2019 met een 'virtuele ondermijningskamer'. Hiermee bundelen zij hun deskundigheid en verbeteren zij hun logistieke processen om de doorlooptijden te verkorten. Deze proef kan ook inzicht geven in de vraag of ondermijningszaken vanwege hun bijzondere kenmerken in de toekomst op een andere wijze moeten worden gefinancierd.

Tot slot vormen de verschillende typen **bestuursrechtzaken** een belangrijke, maar wel kleinere, (7%) categorie bij rechtbanken. In deze zaken staan besluiten van de overheid centraal, bijvoorbeeld over vergunningen of uitkeringen. Vaak worden belastingzaken en vreemdelingenzaken als aparte categorie binnen het bestuursrecht genoemd. Een bijzonder type zaken dat binnen het bestuursrecht valt, zijn de Groningse aardbevingszaken.

Het volledige overzicht van de verwachte instroom en afhandeling van rechtszaken (productie) is opgenomen in bijlage 1.

Aardbevingszaken

Begin 2018 heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat besloten om de ongeveer 80 duizend meldingen van schade ten gevolge van bodembeweging te laten beoordelen door een onafhankelijke commissie. Deze commissie bepaalt het recht op schadevergoeding en de hoogte daarvan. Als betrokkenen het niet eens zijn met een besluit van de commissie, dan kunnen zij – na bezwaar – beroep instellen bij de bestuursrechter van de rechtbank Noord-Nederland. De rechtbank is de afgelopen tijd druk doende geweest om de organisatie in gereedheid te brengen voor deze zaken. Daarnaast worden in 2019 civielrechtelijke aardbevingszaken verwacht van burgers tegen de NAM, waarin schadevergoeding wordt gevorderd vanwege de waardedaling van woningen of vanwege immateriële schade. Deze zaken vallen buiten het domein van de onafhankelijke commissie en worden daarom door de civiele rechter behandeld.

2.2 KWALITEIT HOOG IN HET VAANDEL

Kwaliteit staat in 2019 onverminderd hoog in het vaandel van de Rechtspraak. Een **systeem van kwaliteitszorg** stelt normen voor bijvoorbeeld de maximale doorlooptijd van een rechtszaak, voor de manier waarop een vonnis moet worden gemotiveerd en voor de permanente scholing van rechters en raadsheren. In bijlage 3 zijn de geldende kwaliteitsnormen voor 2019 uitgewerkt. De **organisatie van kwaliteitszorg is volop in ontwikkeling**. In 2018 is de filosofie van het systeem herzien: minder regel- en controledruk en meer eigen regie, professionele ruimte en verantwoordelijkheid. Vanaf 2019 worden de verschillende onderdelen van het systeem geëvalueerd.

Elke 4 jaar wordt de kwaliteitszorg binnen de Rechtspraak geëvalueerd. In 2018 heeft een onafhankelijke visitatiecommissie, onder voorzitterschap van voormalig bestuurder en huidig substituut ombudsman Joyce Sylvester, de gerechten bezocht. Tijdens deze bezoeken voerde de visitatiecommissie gesprekken met bestuurders, rechters en andere medewerkers van gerechten. De thema's van de visitatie zijn gekoppeld aan de speerpunten van de Agenda van de Rechtspraak: snelle, toegankelijke en deskundige rechtspraak, met als overkoepelend thema 'maatschappelijk effectieve rechtspraak'. Het **visitatierapport wordt in het voorjaar van 2019 gepubliceerd**. De visitatie heeft tot doel het bevorderen van kwaliteitsverbetering in de Rechtspraak.

Om de kwaliteit verder te waarborgen, is de Rechtspraak in 2016 gestart met het **werken volgens professionele standaarden**. Dit zijn kwaliteitsnormen die rechters en raadsheren hebben ontwikkeld om de inhoudelijke kwaliteit van hun werk te verankeren en te bevorderen. Met het vastleggen van de standaarden laten rechters en raadsheren zien wat goede rechtspraak is. De standaarden zijn dynamisch. Zodra dat nodig is, worden ze uitgebreid en aangepast aan vakinhoudelijke en maatschappelijke veranderingen. Ook in 2019 krijgt deze doorlopende ontwikkeling volop aandacht.

Kwaliteit van rechtspraak wordt niet alleen bepaald door de inhoud van het juridische werk, ook de tijdige behandeling van zaken is voor rechtzoekenden van groot belang. **De verbetering van doorlooptijden** is daarom een van de belangrijkste kwaliteitsdoelstellingen van de Rechtspraak in 2019 en de daarop volgende jaren. Hoewel binnen individuele gerechten op specifieke rechtsgebieden reeds (aanzienlijke) versnellingen zijn gerealiseerd, blijkt het behalen van structurele rechtspraakbrede doorlooptijdverbetering een weerbarstige opgave. Om verdere verbetering te realiseren, gaan gerechten zowel individueel als gezamenlijk aan de slag. In hoofdstuk 3 wordt dit uitgebreid toegelicht.

Goede rechtspraak is deskundige rechtspraak. Sinds 2013 wordt voor en door juridische professionals hard gewerkt om de toegankelijkheid van kennis en het delen ervan te verbeteren. Het programma voor deze nieuwe **organisatie van kennis** wordt in 2019 afgerond. Op dit programma en op andere manieren van deskundigheidsbevordering wordt ingegaan in hoofdstuk 3.

3 WERKEN AAN DE TOEKOMST

Snelle, toegankelijke en deskundige rechtspraak

3.1 PRIORITEITEN 2019

De Rechtspraak bouwt naast het dagelijks werk van het behandelen van rechtszaken continu aan verdere professionalisering van haar organisatie. Organisatieontwikkeling en innovatie zijn nodig om te verzekeren dat de Rechtspraak niet alleen nu, maar ook in de toekomst is toegerust om op een goede manier recht te spreken. De projecten en activiteiten waarlangs zij dit doet, zijn uiteengezet in het **Meerjarenplan van de Rechtspraak 2015-2020**.

4 onderwerpen met hoge prioriteit worden in dit hoofdstuk toegelicht: verbetering van de doorlooptijden, maatschappelijk effectieve rechtspraak, deskundigheids-bevordering en digitalisering.

3.2 SNELLE RECHTSPRAAK: VERBETERING DOORLOOPTIJDEN

Goede rechtspraak vraagt niet alleen om kundige maar ook om tijdige behandeling van zaken, zodat partijen niet te lang in onzekerheid zitten en verder kunnen. Het verbeteren van de doorlooptijden is een van de strategische speerpunten van de Rechtspraak.

2018: de weerbarstige praktijk

Het belang van een korte duur van rechtszaken is helder en gerechten hebben op dit gebied de afgelopen jaren niet stilgezeten. Maar Rechtspraakbreed is er de afgelopen jaren weinig structureel verbeterd. De wisselende instroom, bezettingsproblemen, verschillende werkprocessen, de toenemende complexiteit van rechtszaken en vertraging van de digitalisering spelen allemaal een rol. Daarnaast kan snelheid op gespannen voet staan met andere – minstens zo belangrijke – kwaliteitseisen. Zoals iedere zaak de aandacht geven die nodig is, het werken volgens professionele standaarden en de tijd die kennisontwikkeling en kennisdeling vragen.

2019: lokaal maatwerk

Omdat de oorzaken uiteenlopen, verschilt het per gerecht wat de effectiefste aanpak is. Ieder gerecht committeert zich voor 2019 aan een versnelling in ten minste 3 zaakstromen, zonder dat andere zaakstromen daaronder lijden. Gerechten zetten in op zaakstromen waar zij achterblijven op het landelijke gemiddelde, waar de wachttijden het hoogst zijn of op zaakstromen met een grote maatschappelijke relevantie.

Allereerst wordt gekeken hoe zaken anders behandeld kunnen worden zodat rechtzoekenden sneller duidelijkheid hebben. Zo kijken rechters of zij vaker mondeling uitspraak kunnen doen. Een ander voorbeeld is dat raadsheren vaker in een vroeg stadium zitting houden om te onderzoeken of een schikking mogelijk is of dat de zaak eenvoudiger kan worden afgedaan. Iedere zaak is uniek en rechters zijn verantwoordelijk voor de wijze waarop zij een zaak inhoudelijk behandelen. Het kost tijd om dit soort nieuwe werkwijzen te introduceren. Gerechtsbesturen stimuleren en faciliteren hierbij, maar rechters hebben de regie.

Met de verwerking van jaarlijks 1,6 miljoen zaken is de Rechtspraak ook een complexe logistieke operatie. Zaken die binnenkomen, moeten zo snel mogelijk worden behandeld. Hiervoor moet voldoende bekwaam personeel zijn zodat zaken zich niet opstapelen, maar het budget kent grenzen en het aantal zaken is onzeker. Goede capaciteitsplanning is daarom ingewikkeld maar erg belangrijk voor betere doorlooptijden. Gerechten zetten in 2019 hun personeel flexibeler in waardoor zij sneller kunnen inspelen op veranderingen.

"De maatschappelijke roep om kortere doorlooptijden klinkt al vele jaren en te vrezen valt dat de rechter steeds vaker zal worden omzeild als we daar niet meer aan tegemoet komen."

Jaarplan 2019 rechtbank Den Haag

Ook de efficiëntie van werkprocessen is van invloed op de doorlooptijden. Wordt de zitting bijvoorbeeld pas gepland wanneer het dossier compleet is of kan dit al wanneer partijen hun stukken nog niet hebben ingediend? Welk werk kan de juridisch medewerker doen en wat ligt bij de rechter? Kunnen verschillende stappen van de procedure door verschillende rechters worden behandeld of is het beter om per zaak een verantwoordelijke rechter aan te wijzen? Gerechten willen in 2019 antwoorden vinden op dit soort vragen.

Landelijke initiatieven

Naast de lokale aanpak zijn er verschillende landelijke initiatieven om de doorlooptijden te verbeteren. Eind 2018 is een project gestart om de normering van doorlooptijden te herzien. Dit gebeurt in overleg met professionals én met de samenleving. De huidige kwaliteitsnormen over de duur van rechtszaken zijn zeer genuanceerd, maar geven onvoldoende houvast om richting te geven aan doorlooptijden. Door herziene en duidelijke normen weten rechtszoekenden beter wat zij van de Rechtspraak mogen verwachten.

Een ander landelijk initiatief is gericht op de tenuitvoerlegging van straffen. Het is belangrijk dat een rechterlijke beslissing correct en voortvarend wordt uitgevoerd. Vonnissen van strafrechters moeten vanaf 2020 op grond van de wet binnen 14 dagen nadat zij zijn uitgesproken, worden aangeleverd bij het OM. De Rechtspraak werkt op verschillende manieren toe naar 100% tijdige aanlevering. Zo bespreekt elk gerecht periodiek met het OM en het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB) de knelpunten in de aanlevering. Gerechten wisselen onderling kennis uit over werkwijzen die zich in de praktijk hebben bewezen. Gezamenlijk verbeteren zij hun werkprocessen en -systemen en breiden zij de landelijke tekstbouwstenen voor uitspraken uit. Daarmee wordt bevorderd dat strafrechtelijke beslissingen niet alleen op tijd worden aangeleverd, maar voor de uitvoeringsorganisaties ook duidelijk, herkenbaar en uitvoerbaar zijn.

3.3 TOEGANKELIJKE RECHTSPRAAK: MAATSCHAPPELIJK EFFECTIEVE RECHTSPRAAK

Eenvormige rechtspraak past niet meer in de huidige, complexe maatschappij. De rechter hakt niet alleen juridische knopen door, maar draagt als het kan en gepast is, ook bij aan het oplossen van problemen van rechtzoekenden en van de samenleving. Daar gaat 'maatschappelijk effectieve rechtspraak' (MER) over.

2018

In 2018 verliet MER de tekentafel. Dit leidde tot verschillende projecten. Twee belangrijke voorbeelden zijn de proeven met de Rotterdamse regelrechter en de wijkrechter in Den Haag. Beide projecten voorzien bij eenvoudige geschillen in een snelle, eenvoudige en goedkope toegang tot de rechter. De wijkrechter brengt rechtspraak letterlijk dichtbij de burger: de rechter houdt zitting in de buurt.

2019: Doorgaan op de ingeslagen weg…

Multiproblematiek en schulden

Een groep mensen komt steeds moeilijker mee in de samenleving. Zij hebben te maken met veel en uiteenlopende problemen waarvan schulden doorgaans de kern vormen. De gang naar de rechter draagt veelal eerder bij aan problemen dan aan een oplossing. De Rechtspraak heeft een visie ontwikkeld om daar verandering in te brengen. Vanaf 2019 gaat de Rechtspraak aan de slag met het in de praktijk brengen van deze visie. De informatieverstrekking aan mensen met schulden wordt verbeterd, zodat zij de gerechtelijke procedure begrijpen en zien dat verschijnen bij de rechter een eerste stap kan zijn op weg naar een oplossing. Er komen pilots met schuldenloketten binnen rechtbanken, waar mensen terecht kunnen voor informatie en voor verwijzing naar (gemeentelijke) hulp. De Rechtspraak ontwikkelt ook experimenten met een schuldenrechter die schuldenproblematiek vroegtijdig signaleert, slagvaardig kan ingrijpen en na sanering van schulden toeziet op de nazorg.

"'De rechtzoekende centraal' betekent dat we zoeken naar nieuwe wegen om ons werk en onze dienstverlening aan te passen aan de wensen van de veranderende samenleving."

Jaarplan 2019 rechtbank Oost-Brabant

Complexe echtscheidingen

Een echtscheiding is vaak een ingrijpende emotionele en financiële gebeurtenis. Gerechtelijke procedures kunnen jarenlang voortslepen, waardoor partijen steeds meer tegenover elkaar komen te staan en conflicten escaleren. De Rechtspraak levert daarom een actieve bijdrage aan de ontwikkeling van een nieuwe op de-escalatie gerichte echtscheidingsprocedure, waardoor echtscheidingen – vooral voor de betrokken kinderen – minder negatieve gevolgen hebben. Met deze nieuwe procedure zal vanaf 2019 in een aantal arrondissementen ervaring worden opgedaan. Ook wordt in 2019 geïnvesteerd in versterking van de regiefunctie van de rechter en in het realiseren van een door gemeenten aangeboden uniform hulpaanbod.

Toezicht op bewind

Bewindvoerders leggen jaarlijks verantwoording af aan de rechter over de vermogens die zij beheren voor mensen die onder beschermingsbewind staan. Mede door de sterke stijging van het aantal bewindszaken staat deze – maatschappelijk zeer belangrijke – toezichthoudende taak onder druk. Daarom wil de Rechtspraak het toezicht doeltreffender maken. Een belangrijk middel hiervoor is digitalisering, waardoor afwijkingen in verslagen van de bewindvoerder gemakkelijker kunnen worden gesignaleerd. (Zie ook het hoofdstuk ‘digitalisering Rechtspraak’, pagina 20.)

Toegang tot de rechter

Niet alle geschillen die zich lenen voor beslechting door de rechter komen voor de rechter. De gang naar de rechter wordt soms gemeden vanwege de kosten, tijdsduur en onzekere uitkomst. De Rechtspraak experimenteert daarom met een snellere en voor de rechtszoekende goedkopere en meer informele procedure. De reacties op de spreekuurrechter, de regelrechter en de wijkrechter zijn erg positief. Daarom worden in 2019 nieuwe projecten gestart. Voor enkele lopende proeven, zoals de geïntegreerde aanpak van huiselijk geweldzaken, verschijnen de eerste onderzoeksresultaten. Daarnaast hoopt de Rechtspraak dat op basis van de nieuwe Experimentenwet in 2019 experimenten kunnen worden ontwikkeld die de toegankelijkheid van de rechtspraak vergroten.

…. en een nieuwe loot aan de stam

MER en strafrecht

De bestaande projecten van MER hebben hoofdzakelijk betrekking op het civiel recht. In 2019 starten ook enkele pilots in het strafrecht. Strafrechtelijke interventies zorgen vaak niet voor verandering van gedrag bij de veroordeelde. De problematiek die aanleiding geeft tot crimineel gedrag wordt onvoldoende aangepakt. Daarom gaat in 2019 in Eindhoven het ‘community court’ van start, waarbij Rechtspraak, OM en gemeente de handen ineen slaan om multiproblematiek aan te pakken. Kenmerkend voor de werkwijze van het ‘community court’ is de versterkte lokale ketensamenwerking, de actieve rol van de rechter en de betrokkenheid van de wijk.

3.4 DESKUNDIGE RECHTSPRAAK: KENNISONTWIKKELING EN KENNISDELING

Kennismanagement is belangrijk voor goede rechtspraak. Een complexe samenleving vraagt om een breed georiënteerde rechter. Kennisontwikkeling, kennisdeling en permanente educatie zijn daarom van cruciaal belang. De Rechtspraak blijft zich daarom inspannen om het kennismanagement binnen de organisatie te optimaliseren.

2018: organisatie van kennis volop in beweging

Om de kennis binnen de Rechtspraak op een goede manier te organiseren, is in 2015 het programma Organisatie van kennis gestart. Dit is een programma voor en door juridische professionals [3], met als doel meer kennis te delen. In 2018 zijn veel van de beoogde resultaten bereikt. Zo is er een digitale kennisomgeving opgezet waarin met één zoekvraag alle digitale bronnen tegelijk worden doorzocht. Daarnaast kan op dit platform kennis op een laagdrempelige manier met collega's worden gedeeld. Ook is er voor veel rechtsgebieden een landelijke expertgroep die gerechten met elkaar verbindt, die vragen van juridische professionals beantwoordt en die zorgt voor een blik over de organisatiegrens heen.

2019: verder investeren in het delen en verankeren van kennis

Ook in 2019 loopt het programma Organisatie van kennis door. Bestuurders, leidinggevenden en kwaliteitscoördinatoren krijgen hulpmiddelen voor kennismanagement. Netwerken bevorderen de kennisdeling op landelijk niveau en de taken binnen gerechten voor kennisdeling zijn duidelijker afgesproken. Een speciaal aangestelde 'kennisarchitect' onderhoudt het contact met omringende organisaties en zorgt ervoor dat de vlam voor kennisdeling blijft branden wanneer het programma op 1 juli 2019 afloopt. Zo blijft de burger verzekerd van een rechter met voldoende kennis om zijn zaak goed te kunnen behandelen.

[3] Lees: juridische medewerkers, rechters en raadsheren.

Evaluatie van de selectie en opleiding van rechters

Kundige en goed opgeleide rechters zijn de basis van deskundige rechtspraak. Rechters moeten gedegen kennis hebben van de verschillende rechtsgebieden en methoden van de empirische wetenschappen. Daarnaast moeten zij besluitvaardig en communicatief zijn en zich bewust zijn van de maatschappelijke impact van de zaken die zij behandelen. Daarom gaat veel aandacht uit naar een effectieve selectie en opleiding van rechters in opleiding (RIO's). De selectiemethode en de opleiding zijn in 2014 grondig hervormd. Deze hervormingen zijn eind 2018 geëvalueerd. In 2019 wordt waar relevant opvolging gegeven aan de uitkomsten van deze evaluatie.

Deskundigheidsbevordering cybercriminaliteit

Met de komst van computers, internet en smartphones deed ook cybercriminaliteit haar intrede in onze samenleving. De snelheid van de ontwikkelingen in de digitale wereld is niet alleen voor de opsporing, maar ook voor de Rechtspraak een bijzondere uitdaging. Het Kenniscentrum Cybercrime van het gerechtshof Den Haag verschaft juridische en praktische kennis over cybercriminaliteit en basisinformatie over computertechnologie aan rechters, raadsheren en gerechtsambtenaren in Nederland. De huidige regering intensiveert de aanpak van cybercriminaliteit. In 2019 wordt daarom het kennisniveau in de gerechten verbreed en versterkt. Het Studiecentrum Rechtspleging (SSR) stelt in samenwerking met het Kenniscentrum Cybercrime een opleidingspakket voor rechters en juridisch medewerkers samen op drie niveaus van expertise: basis, specialist en expert.

Permanente educatie

De wereld is continu in beweging. Maatschappelijke, economische, demografische en technologische ontwikkelingen weerspiegelen in de zaken die de rechter op zijn bureau krijgt. Daarom investeert de Rechtspraak continu in deskundigheidsbevordering die aansluit bij deze ontwikkelingen. In 2019 geldt dit bijvoorbeeld voor cybercriminaliteit.

3.5 TOEGANKELIJKE RECHTSPRAAK: DIGITALISERING

Rechtzoekenden en juridische professionals verwachten dat zij gemakkelijk toegang hebben tot rechtspraak. Toegankelijkheid is niet voor niets een van de strategische doelen van de Rechtspraak. Digitalisering is een belangrijk middel om de rechtspraak toegankelijker te maken. Sinds het beëindigen van het programma Kwaliteit en Innovatie (KEI) ligt de nadruk van de digitalisering in het bestuursrecht en civiel recht op het op beheerste en verantwoorde wijze realiseren van digitale toegankelijkheid. Binnen het strafrecht en bij toezicht is de Rechtspraak al verder en richt de digitalisering zich in 2019 op uitbreiding van het aantal zaken en handelingen dat digitaal plaatsvindt.

2018: reset digitalisering

Het stoppen van programma KEI betekende een reset van het digitaliseringsproces. In de eerste plaats voor civiel recht en bestuursrecht, waar KEI betrekking op had. Daarnaast ook in brede zin, omdat het stoppen van KEI aanleiding was de besturing van de IV-vernieuwing grondig tegen het licht te houden. In 2018 is een aantal stappen gezet om de digitalisering beter beheersbaar te maken en oplossingen beter aan te laten sluiten bij de doelen van de Rechtspraak. De belangrijkste stappen zijn het ontwikkelen van een nieuwe IV-strategie, het inrichten van een nieuwe IV-governance en het bijstellen van de digitaliseringsambitie. Dit moet leiden tot een aanpak waarbij vernieuwing plaatsvindt in kleine beheersbare stappen en oplossingen, die waar mogelijk direct waarde toevoegen voor gebruikers. Voor civiel recht en bestuursrecht is in aansluiting hierop en ter vervanging van programma KEI een basisplan geschreven, dat zich met een realistische ambitie richt op digitale toegankelijkheid. Deze focus past bij ons doel van een 'toegankelijke rechtspraak' en bij de verwachting van burgers en partners dat de Rechtspraak inspeelt op de digitalisering van de maatschappij. Het basisplan heeft betrekking op 2019 en de daaropvolgende jaren.
Bij straf en toezicht is de digitalisering in 2018 doorgezet. Stap voor stap vinden steeds meer zaken en handelingen digitaal plaats. De pilots voor het digitaal werken in meervoudige strafkamers en in het kabinet van de rechter-commissaris naderen gereedheid voor verdere uitrol.

2019: nadruk op digitale toegankelijkheid

Het basisplan digitalisering civiel recht en bestuursrecht beschrijft in hoofdlijnen de oplossing voor het realiseren van digitale toegankelijkheid. De oplossing bestaat er in de kern uit dat een rechtzoekende of zijn procesvertegenwoordiger via een digitaal kanaal toegang krijgt tot de Rechtspraak. Zaken kunnen dan digitaal worden ingediend en vervolgens verlopen alle berichten- en stukkenuitwisselingen met het gerecht digitaal. De komende jaren wordt dit stapsgewijs in alle zaakstromen van het civiel recht (inclusief verzoeken toezicht) en het bestuursrecht gerealiseerd.

Het plan biedt de basis voor een overzichtelijk en beheersbaar IV-traject. Bij de uitwerking en realisatie worden ketenpartijen, gerechten en vakinhoudelijke overleggen vanzelfsprekend betrokken. Resultaat van deze aanpak is dat verplicht digitaal procederen – zoals de voor KEI opgestelde wetgeving beoogt – op termijn voor alle zaaksstromen in deze rechtsgebieden kan worden ingevoerd.

Digitalisering strafrecht en toezicht

Bij toezicht op bewind en in het strafrecht is de digitalisering al goed gevorderd. Hier wordt stapsgewijs gewerkt aan uitbreiding van activiteiten die digitaal plaatsvinden.

Vanaf 2019 kunnen familiebewindvoerders digitaal communiceren met de Rechtspraak en wordt de manier waarop zij informatie en uitleg krijgen via rechtspraak.nl verbeterd. Doel is om het de ongeveer 60 duizend burgers die zorg aan een gezinslid verlenen gemakkelijker te maken om hierover verantwoording aan de rechter af te leggen. In 2019 worden ook de schuldsaneringszaken gedigitaliseerd en wordt gezocht naar mogelijkheden om intensief geraadpleegde registers efficiënter te ontsluiten.

Bij bewindzaken met professionele bewindvoerders wordt inmiddels in ruim 62 duizend zaken digitaal toezicht gehouden. De verslagen en verzoeken worden als gestructureerde gegevens ontvangen. Dit biedt kansen om in 2019 'slim' digitaal toezicht te houden en vooraf gedefinieerde afwijkingen in verslagen en verzoeken automatisch te signaleren.

In het strafrecht wordt inmiddels ongeveer 85% van de zaken digitaal behandeld. Dit betreft nagenoeg alle zaken die behandeld worden door de politie- en kantonrechter en een toenemend aantal zaken dat aan de meervoudige strafkamer worden voorgelegd. In de eerste helft van 2019 is het ook voor de bijzondere raadkamers, het kabinet van de rechter-commissaris en in internationale zaken mogelijk om digitaal te werken. Het OM zal in 2019 steeds meer dossiers digitaal aanleveren aan de Rechtspraak en, door middel van het advocatenportaal, aan de advocatuur.

> ***"In samenwerking met de andere hoven zijn we de afgelopen jaren gestart met succesvolle digitaliseringsprojecten in het civiel recht, strafrecht en belastingrecht. Het werken met digitale dossiers binnen het gerechtshof zal de komende jaren fors worden uitgebreid."***
>
> Jaarplan 2019 gerechtshof Arnhem-Leeuwarden

De hoven starten in 2019 met digitaal werken in strafzaken, te beginnen in de proeftuin bij het gerechtshof Den Haag. Het streven is om in de loop van 2019 alle hoger beroepzaken, die in eerste aanleg digitaal zijn behandeld, ook in tweede aanleg digitaal af te doen. Daarnaast starten in de strafrechtketen meerdere digitaliseringsprojecten waaraan de Rechtspraak deelneemt.

Nieuwe IV-governance op vlieghoogte

Een belangrijke voorwaarde voor succesvolle digitalisering is een duidelijke sturingsstructuur. Daarbij moet helder zijn wie waarvoor verantwoordelijk en beslissingsbevoegd is. Daarom is – binnen de mogelijkheden die de Wet op de rechterlijke organisatie daarvoor biedt – een bevoegd gezag gecreëerd voor strategische besluitvorming op het gebied van IV. Kort gezegd bestaat dit gezag uit vijf besturen die elk beslissingsbevoegd zijn op een aandachtsgebied: bestuur, strategie en innovatie, investeringen, monitoring en toezicht of architectuur. Door deze inrichting is er voldoende besliskracht, multidisciplinaire inbreng, vertegenwoordiging van de Rechtspraakmedewerkers en zijn 'checks and balances' gewaarborgd. De nieuwe IV-governance is inmiddels ingericht en is in 2019 op vlieghoogte.

4 FINANCIËN

Randvoorwaarde voor goede Rechtspraak

4.1 FINANCIERING VAN DE RECHTSPRAAK

Het ministerie van Justitie en Veiligheid verstrekt de Rechtspraak jaarlijks een bijdrage. De Rechtspraak krijgt per zaak betaald. De hoogte van het bedrag hangt af van het type zaak. Sommige zaken vragen meer tijd – en dus geld – dan andere. Het totale bedrag hangt af van het aantal zaken. Hiervoor maakt de Rechtspraak samen met het ministerie jaarlijks productieafspraken op basis van instroomvoorspellingen (zie bijlage 1). Deze voorspellingen zijn gebaseerd op prognosemodellen die de Raad samen met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie heeft opgesteld. Ongeveer 95% van de Rechtspraak wordt op basis van deze methode van 'outputfinanciering' gefinancierd.

Per type zaak spreken de Raad en het ministerie een prijs af. Deze zaaksprijzen gelden voor een periode van 3 jaar. Begin 2019 starten de besprekingen over de prijzen voor de periode 2020-2022.

Het budget dat de Raad van het ministerie ontvangt, verdeelt de Raad over de gerechten. Dit gebeurt in grote lijnen volgens dezelfde systematiek als hierboven beschreven, alleen fijnmaziger: voor de bepaling van het budget van een gerecht worden 53 soorten zaken (zaakscategorieën) met bijbehorende prijzen onderscheiden. Dit wordt het Lamicie-systeem genoemd. De Raad streeft naar een verbetering van dit bekostigingssysteem (zie 4.3).

De overige zaken (5% van het totaal) komen slechts in 1 of in enkele gerechten voor (onder andere bijzondere kamers, het College van Beroep voor het bedrijfsleven) of het betreft rechtszaken waarvan nog niet duidelijk is wat een redelijke gemiddelde prijs is. Deze zaken worden 'lumpsum' gefinancierd.

4.2 FINANCIEEL BEELD 2019

Zoals al is aangegeven in de begroting van het ministerie van Justitie en Veiligheid voor 2019 is de financiële situatie van de Rechtspraak zorgelijk. De financiële problemen hebben 2 hoofdoorzaken: de vertraagde digitalisering van rechtspraak en de sterk gedaalde instroom van zaken. De Rechtspraak doet alles wat mogelijk is om de variabele kosten te verlagen. De vaste kosten blijven echter, ondanks de dalende zaaksinstroom en daarmee samenhangende vergoeding, grotendeels gelijk. Over deze financiële problematiek is de Raad in voortdurend overleg met de minister voor Rechtsbescherming.

Nadat het jaar 2017 al met een negatief eigen vermogen van € 27 miljoen werd afgesloten, wordt ook voor 2018 een verlies verwacht. De huidige verwachting is dat eind 2018 een negatief eigen vermogen ontstaat van circa € 40 miljoen en dat ook in 2019, na aanvulling van het negatieve eigen vermogen van 2018 tot 0, een tekort ontstaat van circa € 34 miljoen. Als de instroom van zaken in de praktijk lager is dan de huidige vastgestelde instroomprognose, kan het financiële beeld verder verslechteren. Bijlage 2 bevat een overzicht van de beschikbaar gestelde financiële middelen en de verwachte kosten voor 2019.

Voor een structurele oplossing van de financiële problematiek wordt in 2018 in samenspraak met de minister een doorlichtingsonderzoek uitgevoerd (zie kader).

Doorlichtingsonderzoek Rechtspraak

Een onafhankelijke en kwalitatief hoogstaande rechtspraak is een belangrijke pijler van de Nederlandse rechtstaat. Die onafhankelijkheid en kwaliteit worden mede bepaald door een toereikende financiering. De door de minister beschikbaar gestelde middelen en de taken van de Rechtspraak zijn niet meer met elkaar in evenwicht. Het is zeer de vraag of de huidige mate van bekostiging van de Rechtspraak (nog) duurzaam is. Duidelijk moet worden wat de oorzaken van en mogelijke oplossingen voor de financiële tekorten zijn.

Daarom is in het najaar van 2018 een doorlichting gestart waarbij wordt onderzocht hoe de financiële middelen en de taken van de Rechtspraak met elkaar in evenwicht kunnen worden gebracht. Waar kunnen, met behoud van kwaliteit en onafhankelijkheid, de kosten worden verminderd en waar moeten de opbrengsten worden verhoogd? De doorlichting richt zich op 3 onderzoeksgebieden:

- *de bedrijfsvoering;*
- *de organisatie van het primair proces (zoals logistiek, delegatie, administratieve processen en ketensamenwerking inclusief mogelijkheden om middels wetgeving daarop wijzigingen te kunnen aanbrengen);*
- *de ontwikkelingen in de gemiddelde zwaarte van zaken in relatie tot de zaaksprijzen.*

Begin 2019 worden de uitkomsten verwacht. De Rechtspraak bekijkt dan of het rapport nieuwe inzichten geeft die aanleiding geven tot verbeteringen in de organisatie. De uitkomsten worden daarnaast betrokken in de prijsafspraken voor de periode 2020/2022.

4.3 VERBETERING VAN HET BEKOSTIGINGSSTELSEL

De Raad en het ministerie zijn in overleg over de manier waarop de bekostigingssystematiek van de Rechtspraak kan worden verbeterd. De bekostiging van de Rechtspraak biedt nu bijvoorbeeld onvoldoende mogelijkheden voor de toegenomen innovatiekosten. In het reguliere budget zijn alle kosten voor innovatie, huisvesting en centrale diensten opgenomen. Grote digitale vernieuwingsprogramma's zoals KEI moeten daardoor uit het reguliere budget worden betaald. Nu de instroom de afgelopen jaren is teruggelopen, is minder budget voor innovatie beschikbaar, terwijl de kosten voor innovatie niet een-op-een gerelateerd zijn aan het aantal afgehandelde zaken.

Een onafhankelijk adviseur werkzaam bij de Raad van State, heeft in 2018 onderzocht hoe de tijdmeting in het bekostigingssysteem beter kan worden toegepast, waarbij meer recht wordt gedaan aan de benodigde tijd voor de afhandeling van zaken en beter rekening wordt gehouden met het niveau van de benodigde kosten voor ICT, innovatie en overhead bij sterk dalende zaaksinstroom. Begin 2019 maken de minister en de Raad op basis van het uitgebrachte advies nadere afspraken over de bekostigingssystematiek.

Ook zijn er aanpassingen bedacht om de door de minister toegekende bijdrage beter over de gerechten te verdelen. Die verbetering wordt vooral gezocht in een splitsing van de huidige integrale bijdrage in een bijdrage voor het primaire proces en een bijdrage voor ondersteunende activiteiten. Daarnaast is een aantal kleinere aanpassingen in de bekostiging voorzien. Deze verbeteringen worden in de volgende prijsperiode (2020/2022) doorgevoerd.

Tot slot krijgt een betere sturing binnen gerechten de aandacht. Hierover zijn Raad en gerechten met elkaar in gesprek, wat onder meer zijn beslag krijgt in een programma om de plannings- en verantwoordingscyclus te verbeteren.

BIJLAGEN

Bijlage 1.

PROGNOSES INSTROOM EN PRODUCTIE 2019

Totstandkoming prognoses

De prognose van de instroom aan zaken bij de Rechtspraak is allereerst gebaseerd op beleidsneutrale prognosemodellen (dat wil zeggen: prognoses bij onveranderd beleid). Deze worden vervolgens aangevuld met te verwachten beleidseffecten, (voorgenomen) wijzigingen in beleid en wet- en regelgeving die een substantieel effect heeft op de instroom.

De prognosemodellen zijn door het WODC en de Raad opgesteld. Het zijn verklarings-modellen en houden rekening met de invloed van (regionale) maatschappelijke, economische en demografische ontwikkelingen op de instroom van zaken bij de rechter. Daarnaast zijn prognoses van economische en demografische ontwikkelingen van instanties als het Centraal Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek in de modellen verwerkt.

Productieafspraken

De productieafspraken tussen de minister voor Rechtsbescherming en de Raad zijn conform de ontwerpbegroting van het ministerie van Justitie en Veiligheid. De productieafspraken zijn afgeleid van de instroomprognoses, maar kunnen wel verschillen van elkaar, onder meer als gevolg van de door de minister gemaakte keuzes in de financiering van de Rechtspraak.

De onderstaande tabel toont de instroomprognose en productieafspraken voor het merendeel van de rechtszaken die de Rechtspraak afdoet. Een aantal bijzondere rechtszaken is hier niet in opgenomen, bijvoorbeeld de zaken die het College van Beroep voor het bedrijfsleven behandelt. Deze zaken worden anders gefinancierd en zijn geen onderdeel van de hierboven gehanteerde prognosemodellen.

Tabel 1 Instroomprognose en productieafspraken met de minister 2018-2019

	2018			2019	
	Prognose instroom*	Prognose productie*	Afspraak productie	Prognose instroom	Afspraak productie
Rechtbanken					
Kanton**	876.450	902.565	998.624	983.087	1.030.857
Civiel	252.000	258.414	278.870	268.273	282.922
Straf	164.200	165.148	170.106	169.577	169.577
Bestuur	36.600	38.808	43.286	40.694	42.916
Vreemdelingenkamers	31.200	34.868	35.400	31.480	31.480
Belasting	28.000	21.708	27.490	25.825	27.235
Gerechtshoven					
Civiel	12.600	13.188	14.085	13.628	14.373
Straf	33.900	31.789	35.166	35.426	35.426
Belasting	3.700	3.925	4.251	3.371	3.555
Bijzonder college					
Centrale Raad van Beroep	6.800	7.758	8.658	8.306	7.493
Totaal	**1.445.450**	**1.478.171**	**1.615.936**	**1.579.667**	**1.645.834**

* De prognoses van instroom en productie zijn gebaseerd op de realisatiecijfers t/m augustus 2018.

** Dit is exclusief de 5 jaars-evaluatiezaken Curatele, Bewind en Mentorschap (CBM).

Bijlage 2.

BESCHIKBARE MIDDELEN EN VERWACHTE KOSTEN 2019 [4]

Beschikbare middelen

De onderstaande tabel toont een specificatie van de middelen die het ministerie van Justitie en Veiligheid in 2019 aan de Rechtspraak ter beschikking stelt.

Tabel 2 Verwerving van middelen

Middelen rechtspraak 2019		(x € 1.000)
Bijdrage ministerie JenV	934.067	
Overige bijdrage ministerie van JenV	21.579	
Overige opbrengsten	10.773	
Netherlands Commercial Court	800	
Rentebaten	0	
bijdrage meer/minder werk	0	
Begroting 2019 ministerie JenV		**967.219**
Geraamd tekort	34.000	
Totale bijdrage 2019		**1.001.219**

Verwachte kosten 2019

In dit deel van de bijlage worden de verwachte kosten (€ 1.001,2 miljoen) van de Rechtspraak toegelicht. Deze kosten worden onderscheiden in:

a) Productiegerelateerde kosten rechtspraak (€ 948,2 miljoen);
b) Gerechtskosten (€ 3,0 miljoen);
c) Overige kosten (€ 34,1 miljoen);
d) Kosten van taken die niet in het Besluit Financiering Rechtspraak 2005 ("BFR 2005") geregeld zijn (€ 15,9 miljoen).

A. Productiegerelateerde kosten

De productiegerelateerde kosten van de Rechtspraak kunnen op grond van het BFR 2005 worden onderscheiden in de productiegerelateerde kosten bij de gerechten, specifieke kosten bij de gerechten, huisvestingskosten bij de gerechten en de kosten die de Raad op centraal niveau maakt ten behoeve van de gerechten (met name ICT en opleidingen).

[4] De in deze bijlage opgenomen gegevens sluiten aan bij de begroting van het ministerie van Justitie en Veiligheid 2019. De productieaantallen zijn gelijk aan de met het ministerie overeengekomen productieafspraken voor 2019. De kosten zijn gebaseerd op het prijspeil 2018.

Tabel 3 Specificatie productiegerelateerde kosten Rechtspraak 2019

		(x € 1.000)
P*Q gerechten (incl. kosten kenniscentra)		741.258
Huisvestingskosten		84.429
Kosten centraal in beheer:		122.542
- ICT	*76.944*	
- Opleidingen	*9.522*	
- Bureau Raad voor de rechtspraak	*14.246*	
- Overige uitgaven	*21.830*	
Totaal Productiegerelateerde kosten		**948.230**

De productiegerelateerde kosten bij de gerechten (€ 948,2 miljoen) zijn te specificeren naar:

- P*Q gerechten: de personele, materiële, afschrijvings- en rentekosten van de gerechten (€ 741,3 miljoen);
- Huisvestingskosten: hebben grotendeels betrekking op de gebruikersvergoeding (huur) aan de Rijksgebouwendienst (€ 84,4 miljoen);
- Kosten in centraal beheer: zoals de ICT-kosten van de Rechtspraak, opleidingen, shared services en het bureau van de Raad voor de rechtspraak (€ 122,5 miljoen).

Tabel 4 Verwachte productiegerelateerde kosten gerechten 2019

	Aantallen producten	Verwachte landelijke product-groepprijs (euro's)	Verwachte kosten (euro's)
Rechtbanken			
Kanton	1.030.857	130,94	134.985.178
Civiel	282.922	644,59	182.368.841
Straf	169.577	931,60	157.978.577
Bestuur	42.916	1.780,06	76.392.892
Vreemdelingenkamers	31.480	1.117,01	35.163.539
Belasting	27.235	987,64	26.898.427
Gerechtshoven			
Civiel	14.373	3.346,33	48.096.795
Straf	35.426	1.331,68	47.175.926
Belasting	3.555	3.069,95	10.913.666
Bijzonder college			
Centrale Raad van Beroep	7.493	2.840,58	21.284.477
Totaal	**1.645.834**		**741.258.318**

B. Gerechtskosten

Tot gerechtskosten behoren de gevallen waarbij de wet de rechter de bevoegdheid geeft om bij de behandeling van een voorgelegde zaak iets door een derde te laten doen en waarbij uitdrukkelijk is gesteld dat de kosten daarvan ten laste van de staat komen (bijvoorbeeld het inschakelen van een tolk). Gerechtskosten hebben alleen betrekking op bestuursrechtzaken en civiele zaken.

De gerechtskosten zijn voor rekening van de Rechtspraak. In 2019 worden de gerechtskosten geschat op ongeveer € 3 miljoen. Het merendeel heeft betrekking op civiele zaken. Gerechtskosten worden door middel van een openeinderegeling vergoed door het ministerie van Justitie en Veiligheid.

Tabel 5 Gerechtskosten 2019

	(x € 1.000)
Gerechtskosten in civiele zaken	1.319
Gerechtskosten in bestuurszaken	1.648
Totale gerechtskosten	**2.967**

C. Overige kosten

Met de term overige kosten wordt in BFR 2005 gedoeld op de kosten voor megazaken in het strafrecht (zaken met een zittingstijd van meer dan 25 uur, inclusief de zaken op grond van de Wet internationale misdrijven), de kosten van de bijzondere kamers (bijvoorbeeld Ondernemingskamer, douanekamer) en de kosten van het CBb.

Tabel 6 Overige uitgaven 2019

	(x € 1.000)
Megazaken	15.013
College van Beroep voor het bedrijfsleven	7.300
NCC	800
Bijzondere kamers	11.023
Totaal overige uitgaven	**34.136**

Het grootste deel van deze kosten (€ 15 miljoen) betreft de kosten van de megazaken in het strafrecht. Voor een megastrafzaak is veel meer behandeltijd nodig dan voor een reguliere strafzaak in een meervoudige strafkamer. Daarom worden deze megazaken als een aparte categorie behandeld.

Een kleiner deel van de overige kosten (circa € 11 miljoen) heeft betrekking op de kosten van de bijzondere kamers. Het gaat hierbij om bij wet aan gerechten opgedragen taken.[5]

D. Kosten van taken die niet in het BFR 2005 zijn geregeld

Tabel 7 Kosten 2019 van taken die niet in BFR-2005 zijn geregeld

	(x € 1.000)
Tuchtrecht	4.680
Commissies van toezicht	5.676
Overige taken	5.530
Totale kosten niet wettelijke taken	**15.886**

Behalve voor de in het BFR 2005 geregelde taken, maakt de Rechtspraak ook kosten voor andere activiteiten. Het gaat hier onder andere om kosten in verband met tuchtrecht, kosten van de secretariaten van Commissies van Toezicht voor het gevangeniswezen en de kosten van parketpolitie (=overige taken).

[5] Het gaat om de douanekamer (hof Amsterdam, rechtbank Noord-Holland), de Ondernemingskamer (hof Amsterdam), de kamers voor het kwekersrecht (hof Den Haag), de octrooikamer (hof Den Haag, rechtbank Den Haag), de merkenwetkamer (hof Den Haag), zaken in verband met de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (hof Arnhem-Leeuwarden, rechtbank Noord-Nederland), adviezen ingevolge de Wet overdracht tenuitvoerlegging, (hof Arnhem-Leeuwarden), Penkamer (hof Arnhem-Leeuwarden), de centrale grondkamer (hof Arnhem-Leeuwarden), liaisonrechter (rechtbank Den Haag), de kamer voor bijzondere competentiezaken bestuurszaken (rechtbank Rotterdam).

Bijlage 3.

KWALITEITSNORMEN 2019

Binnen de Rechtspraak gelden in 2019 kwaliteitsnormen voor:

- Permanente educatie. De norm is gemiddeld 30 opleidingsuren per jaar, c.q. een minimum van 90 uren verspreid over een termijn van 3 jaar. Dit geldt voor iedere raadsheer, rechter en juridisch medewerker[6].
- Goede bewijsmotivering. Minimaal 50% van de meervoudige uitspraken in strafzaken dient volgens de zogeheten Promismethode te worden afgedaan.
- Doorlooptijden. Per zaakstype zijn termijnen vastgesteld waarbinnen een normpercentage van het totaal aantal zaken moet zijn afgedaan.
- Meervoudige afdoening (MK). Er zijn per rechtsgebied minimum percentages vastgesteld voor de meervoudige afdoening van zaken.
- Reflectie. Iedere raadsheer en rechter neemt volgens de norm jaarlijks deel aan een intervisie- en/of reflectietraject. De norm is ook van toepassing op de juridisch medewerkers bij de rechtbanken

[6] Het kwaliteitssysteem van de Rechtspraak wordt herzien. De kwaliteitsnormen, inclusief de norm voor permanente educatie (PE), worden geëvalueerd. Hierop vooruitlopend richt een aantal gerechten zich reeds op een andere manier op opleiding en permanente educatie dan via de PE-norm.

Hieronder wordt een overzicht van de percentages per norm weergegeven.

Rechtbanken	Norm
Permanente educatie – rechters	100%
Permanente educatie – juridisch medewerkers	100%
Reflectie – rechters	100%
Reflectie – juridisch medewerkers	100%
Aantal MK – civiel handel	10%
Aantal MK – civiel familie	3%
Aantal MK – bestuur algemeen	10%
Aantal MK – vreemdelingenkamer	5%
Aantal MK – belasting Rijk	25%
Aantal MK – straf	15%
Promis	50%
Gerechtshoven	**Norm**
Permanente educatie – raadsheren	100%
Permanente educatie – juridisch medewerkers	100%
Reflectie – raadsheren	100%
Aantal MK – belasting	90%
Aantal MK – straf	85%
Promis	50%
Bijzondere colleges	**Norm**
Permanente educatie – raadsheren CRvB	100%
Permanente educatie – juridisch medewerkers CRvB	100%
Permanente educatie – raadsheren CBb	100%
Permanente educatie – juridisch medewerkers CBb	100%

Doorlooptijdnormen rechtbanken 2019		
Civiel- handelszaken	**Norm**	
Handelszaken met verweer en verdeling gemeenschap - norm 1	90%	≤ 2 jaar
- norm 2	70%	≤ 1 jaar
Handelszaken zonder verweer (verstek)	90%	≤ 6 wkn.
Beëindigde faillissementen	90%	≤ 3 jaar
Handelsrekesten (vooral insolventie)	90%	≤ 3 mnd.
Kort gedingen / vovo's (inclusief familierecht)	95%	≤ 3 mnd.
Civiel- familiezaken	**Norm**	
Scheidingszaken totaal (exclusief vovo's)	95%	≤ 1 jaar
- waarvan op gemeenschappelijk verzoek	95%	≤ 2 mnd.
Alimentatiezaken, bijstandsverhaal	90%	≤ 1 jaar
Omgang- en gezagzaken	85%	≤ 1 jaar
Jeugdbeschermingszaken kinderrechter (OTS en UHP)	90%	≤ 3 mnd.
- waarvan eerste verzoeken tot OTS	80%	≤ 3 wkn.
Bestuursrechtelijke zaken	**Norm**	
Reguliere bestuurszaken, bodemzaken - norm 1	90%	≤ 1 jaar
- norm 2	70%	≤ 9 mnd.
Voorlopige voorzieningen bestuur regulier	90%	≤ 3 mnd.
Vreemdelingenzaken, bodemzaken	90%	≤ 9 mnd.
Belastingzaken lokaal, bodemzaken	90%	≤ 9 mnd.
Rijksbelastingzaken, bodemzaken - norm 1	90%	≤ 18 mnd.
- norm 2	70%	≤ 1 jaar
Kantonzaken	**Norm**	
Handelszaken met verweer - norm 1	90%	≤ 1 jaar
- norm 2	75%	≤ 6 mnd.
Arbeidsontbindingen op tegenspraak	95%	≤ 3 mnd.
Handelsrekesten, niet-arbeidszaken	95%	≤ 6 mnd.
Handelszaken zonder verweer (verstek)	90%	≤ 6 wkn.
Kort gedingen / vovo's	95%	≤ 3 mnd.
Overtredingszaken	85%	≤ 1 mnd.
Mulderzaken	80%	≤ 3 mnd.
Strafzaken	**Norm**	
Strafzaken MK (= meervoudig behandeld)	90%	≤ 6 mnd.
Politierechterzaken (incl. economische)	90%	≤ 5 wkn.
Strafzaken bij de kinderrechter (enkelvoudig)	85%	≤ 5 wkn.
Raadkamerzaken m.b.t. voorlopige hechtenis	100%	≤ 2 wkn.
Raadkamerzaken niet voorlopige hechtenis	85%	≤ 4 mnd.

Doorlooptijdnormen gerechtshoven 2019		
Handelszaken	**Norm**	
Handelszaken dagvaardingen en verdeling gemeenschap - norm 1	90%	≤ 2 jaar
- norm 2	70%	≤ 1 jaar
Isolventierekesten	90%	≤ 2 mnd.
Handelsrekesten, niet insolventie	90%	≤ 6 mnd.
Familiezaken	**Norm**	
Familierekesten	90%	≤ 1 jaar
- waarvan Jeugdbeschermingszaken	90%	≤ 4 mnd.
Belastingzaken	**Norm**	
Belastingzaken - norm 1	90%	≤ 18 mnd.
Belastingzaken - norm 2	70%	≤ 1 jaar
Strafzaken	**Norm**	
Meervoudige Kamer-zaken	85%	≤ 9 mnd.
EK-strafzaken, niet kantonappellen	85%	≤ 6 mnd.
EK-strafzaken, kantonappellen	85%	≤ 6 mnd.
Raadkamer m.b.t. voorlopige hechtenis	90%	≤ 2 wkn.
Raadkamer niet m.b.t. voorlopige hechtenis	80%	≤ 4 mnd.
Klachten niet vervolgen (12 Sv)	85%	≤ 6 mnd.
Uitwerken (MK) strafzaak i.v.m. cassatie	100%	≤ 6 mnd.

Dit jaarplan is een uitgave van de Rechtspraak. 2018.